

na njegove besede, izgovorjene na manifestaciji v Brnu in ga prosila, da vložijo v svoje poročilo tudi zahtevo učiteljstva glede enakosti z drž. uradniki zadnjih štirih razredov. Deputacija je govorila tudi z nekaterimi drugimi člani proračunskega in šolskega odseka, tako s poslancem Lisým, Choce, Maštálko, Valouškom in Drtino. Za gotovo se je obljubilo, da se ti poslanci za nas zavamejo i v proračunskem odseku, v plenarni seji; seveda niso mogli obljubiti z gotovostjo, da se tudi nam kaj ugodno. Poslanec Valoušek se je izrekel, da je pripravljen glasovati za našo ureditev, če bi prišlo do tega, da prevzame država 50 % šolskih stroškov. Poslanec Lisý se priglasi k besedi pri proračunski debati v plenarni seji in se po možnosti zavame za našo stvar.

Od današnje akcije si sicer ne obetamo končnega uspeha, vendar pa pogosta kapljica izdolbe tudi kamen. Danes smo si gotovi tega da se priznava na merodajnih mestih naše zahteve za dostojne in opravičene; odtod do izpolnitve je seveda še dolga pot, ali imamo opravičene nade, da nam jesen prinese lepše uspehe.

Za informacije slov. deželnim učiteljskim organizacijam in okrajnim učiteljskim društvom pridajamo seznam članov proračunskega in šolskega odseka poslanske zbornice.

Proračunski odsek: Adler, Battaglia, Baumgartner, Beer, Chiari, Choc, Conci, Diamand, Ellenbogen, Fuchs Vikt., Glabinski, Górski, Gruber Rud., Herzmansky, Kolischer, Korošec, Kotlař, Kozłowski, Kramar, Malik, Marckhl, Maštálka, Mayer, Morsey, Némec, Okuněvskyj, Onciul, Pacher, Pergelt, Pittoni, Ploj, Prochazka, Prokeš, Rolsberg, Romanezuk, Schmied, Schraffl, Seitz, Staněk, Staniszewski, Stapinski, Steinwender, Sylwester, Šilinger, Šrámek, Tomschik, Tresić, Walcher, Wasilkó, Wittek, Wolf, Žitnik.

Šolski odsek: Avancini, Baechlé, Bendel, Bernkopf, Ceglinski, Daszynski, Dnistrianskyj, Drexel, Drtina, Gentili, German, Gessmann, Glöckel, Grafenauer, Gruber Jos., Hajn, Hock, Hoffmann P., Holzhammer, Hribar, Hudec, Jaklič, Kadlčák, Kasper, Kemetter, Kolessa, Krennwallner, Lössl, Londzin, Mayr M., Metelka, Miklas, Morsey, Pernerstorfer, Petelenz, Primavesi, Roller, Rolsberg, Schmid, Seitz, Simionovici, Spinčić, Stapinski, Starzynski, Tomaszewski, Tomášek, Valoušek, Velich, Zahradník, Zeiner, Žygulinski.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca marca K 88.515'02.

Naznanilo. Kdor želi od zadrge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Amanat je podprl glavo in se globoko zamislil ter povedel s seboj tudi mene, še mladega in nekega prebivalca tostranih poljan.

Zora vstaja!

Tvoj

Afron.

XII.

Šel sem za Amanatom ni čutil sem, kako me je prevzela njegova misel, in preletela sva vse veke večne sedanosti. V tej vekoviti sedanosti pa so vstajale pred menoj žive priče življenja.

„Amanat, kje sva sedaj, kam letiva?“ ga vprašam strahoma. „Nahajava se v najnižjih sferah, v deželi pokore“, odgovori Amanat. Vstajala so dejanja za dejanji.

Iz polumraka, so vstajali in prihajali tropi zmučenih bitij. Z obraza se jim je brala nevednost in brezbriznost. Šli so mimo naju in se izgubljali v mrčni daljavi. Za njimi in pred njimi se je vlekla gosta megla zemeljskih skrbi, nad njimi pa je kot temen oblak ležala mora duševnega siromaštva.

„Kam tava ta trop trpinov?“ vprašam učenika. On mi odgovori: „Tja v dalje časa, odkoder jim končno“ zasije žarek večnega usmiljenja.“

Vrstil se je trop za tropom, prepevaje nabožne pesmi, s knjigami in svečami v rokah,

Boj idealizmu!

O notranji in vnanji politiki učiteljstva smo že pisali. Začrtali smo smeri, orisali gibanja, a nismo se še natančneje pečali s svojimi vrstami, ki so vendar pogoj uspešnemu stanovsko-šolskemu in narodno-politiškemu boju, ki ga mora izvajati naša organizacija.

V prvi vrsti se hočemo pečati z njimi, ki se skoro niso pospeli z onega ozkega temelja, ki nanj dandanes postavljajo učiteljstvo naša hlapčevska vzgajališča, t. j. učiteljska, in so popolnoma uverjeni, da je njihov moralna življenska dolžnost, podrediti svoje interese in koristi v prid interesom vsakogar, da je njih dolžnost, žrtvovati tudi lastno eksistenco v dobro vsakomur in se pustiti povsod izkoristiti. To so naši visokoletni tovariši, ki so pa zaradi vsega tega največji trpin — idealisti. Idealizem je pač lepa lastnost — na svojem mestu! V prvi vrsti sodi idealizem v šolo, ker je za delo v šoli neobhodno potreben.

Če pa prenašamo mi svoj šolski idealizem v politički boj, če smo pa tudi idealisti, da neprenehoma svoje zahteve in koristi odklanjamo ali jih vsaj začasno postavljamo v ozadje, in vse to le v interesu drugih stanov ali političkih strank, potem nam ta idealizem škoduje, škoduje dobri stvari, in bi lahko nazvali te vrste političke idealiste — političke otroke. Ta idealizem nam odločno škoduje, in toliko časa ne priborimo svojemu stanu političkega ugleda, dokler bomo gojili tako idealno politiko, kakršno smo gojili do dandanes. Interesi učiteljstva in šolstva so prvi, v znamenju katerih se organizujemo, zato nam je v prvi vrsti zastopati njih korist in gojiti v prvi vrsti tudi strogo stanovsko-šolsko politiko. In koliko političkih otrok imamo še v svoji sredi, ki se preradi dajo zaradi tega svojega idealnega nagnenja brez vseke samovolje podrežati političkim blestečim frazam in spletkam, pri čemer se na škodo učiteljstva okorišajo političke stranke.

Pač je neobhodno potreben idealizem, če gre za kulturni napredek človeštva ali naroda! Toda kdor se hoče uspešno boriti za vse to, je tudi idealistu potreba trdne podlage, eksistence, in nihče mu je ne da v politiki, če si je ni prej sam zasigural. V tem oziru ima učiteljstvo bridke izkušnje. Če nam manjkajo prvi pogoji v boju za naše „narodne ideale“, če nam vsega primanjkuje na lastni eksistenci, dotlej nam ni pričakovati izdatnih uspehov.

In le z odločno, trdno in stvarno opozicijo silahko zasiguramo od političkih strank zagotovilo izboljšanja eksistence, nikdar pa ne s podre-povanjem in strankarskim idealizmom. Brez predsodkov in brez idealizma moramo započeti svoj politički boj!

Dovolj časa je upalo in čakalo učiteljstvo, da rešijo njega gmotno vprašanje kot nepolitiško vprašanje. Politiche stranke ga pa hočejo

rešiti in ga rešujejo kot političko vprašanje, zato mora biti učiteljstvo tudi pripravljeno, da ga reši v najskrajnejšem boju zopet samo — kot političko, in sicer kot narodno kulturno-politiško vprašanje. Dovolj je bridkih prevar: Pripravljeni moramo biti na najskrajnejši boj, na najskrajnejši odpor in na najhujše udarce. Če nas bodo morebiti topli z „narodnimi izdajicami“, nas to ne bo smelo strašiti. Zavladalo bo sicer hipno nazadovanje, toda verujte, ko doženemo svoj smoter — bo s podvojenim silom in z rastočo močjo vse zopet lahko napredovalo in tudi trikrat toliko bomo lahko potem delali kakor sedaj!

Opozicije, močne, stvarne, organizovane opozicije na obeh jako perečih poljih nam je treba na mah! Hipna dekadenca ne bo škodovala končni stvari. Potreba nam bo najbrezobzirnejšega postopanja v naši sredini, a najpremišljenjših in preudarnih korakov v naših obmejnih krajih. Le-tu je še steza, ki nam je po nji v najskrajnejšem položaju priti do smotrov; če nam uničijo to, so uničili nas in so uničili narod; če pa mi pahnemo v sredini svoj narodni idealizem začasno od sebe, smo s tem odpomogli sebi in rešili potem tudi izdatne narod

Dokler moramo pa na dan do 6 ur bivati v pokvarjenem, zaprašenem zraku; dokler moramo poučevati na dan 60, 80 do 150 otrok v več oddelkih in poleg tega še v pre-mnogih slučajih zanemarjenih, slabo hranjenih, izdelanih otrok, ki so malo dovzetni za pouk; dokler moramo napenjati svoja pljuča in svoj glas, dokler ne postanemo hripavi in končno ne onemoremo; dokler napenjamo svoje živce do skrajnosti, da se ne pričnemo tresti po vsem životu; dokler imamo potem doma še sklade zvezkov popravljati; dokler imamo potem še privatne ure opravljati, da ne pogine družina „po očetovi krivdi“ gladi; dokler potem zaradi primanjkanja denarja in časa ne moremo zasledovati niti najaktualnejšega napredka bodisi na kateremkoli polju; dokler končno še pri vsem tem nimamo kaj poštenega jesti; dokler potem pod disciplinarno kaznijo učitelj niti svojega mnjenja ne sme izraziti — toliko časa učitelja ne moremo smatrati enakopravnim človekom med ljudmi, temveč je izžemana raja, ki naj od nje narod ne pričakuje rešitve in opore, temveč z njegovim poginom tudi svoj pogin.

Neobhodno nam je potrebno, da si lastne predpogoje zagotovimo, ne pa idealno fantazirati o kulturnem človeškem in narodnem delu. Politiche stranke — brez izjeme — nimajo za učiteljstvo ničesar! Sami si moramo priboriti vse in sami bomo morali zbrati poslednje, že napol ubite moči, da se zase napotimo v politički boj.

Predpogoji in sredstva nam od naših političkih strank ne bodo dana in tudi ne pripoznana — le z najodločnejšim bojem lahko dosežemo svoje smotre. Politiche stranke nam bodo pa vedno pripoznavale le to, kar bo tudi v njih korist ali kar bi nam pri politički kup-

čiji morale dati kompromisno v zameno, katerih kompromisov pa učiteljstvo do sedaj le zaradi svojega idealizma in nediplomatstva, to moramo priznati, ni sklepalo. Nadalje bi nam dale le ono, kar bi jim s silo in močjo iztrgali.

Toda ti glasi niso glasi obupa in čakanja na konec, temveč so opomini, da nam je kreniti na povsem drugo pot nego smo dosedaj hodili, da se nam je pripraviti drugače, da žrtve nikjer niso izvete.

Pravico in dolžnost imamo zahtevati, [da se naše zahteve prve realizujejo. Idealisti naj ne obupujejo in naj ne hodijo s frazo: prvo je narod in potem mi! Še enkrat jim veljaj bojni klic za središče, in to v popolnem, neizpremenljivem prepričanju: **Naše zahteve so prve, ki jih moramo uresničiti, to je naš ideal, in ni ga za sedaj za nas višjega!** — Če se naše zahteve uresničijo, je učiteljstvu najprej pomagano. Mi dobimo to, česar danes nimamo: moč in čas, in lahko se bomo posvetili potem z izdatno močjo narodnemu in šolskemu delu, ker se nam ne bo treba bati vsak hip pogina. Potem bomo šele lahko odločno in trdno nastopali za svoje ideale!

Zgeniti bo treba najširšo javnost in obrniti z najrazličnejšimi sredstvi vso pozornost javnosti nase! Zato bodite pripravljeni!

Svetozor.

Učiteljska bolniška blagajna.

(Načrt pravil.)

I. Ime in sedež društva.

§ 1. Društvo se imenuje Učiteljska bolniška blagajna slovenskih in hrvaško-istrskih učiteljev, učiteljic in učiteljskih soproj po Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in Koroškem.

Svoj sedež ima v Ljubljani.

II. Namen društva.

§ 2. Društvo ima namen, podpirati obo-tele učitelje, učiteljice in učiteljske soproge.

III. Sredstva v dosego tega namena.

§ 3. Sredstva v dosego tega namena so:

- a) vplačila pokroviteljev;
- b) vplačila pravih članov;
- c) vplačila podpornih članov;
- d) darovi in volila (zapuščnine).

IV. Člani društva.

§ 4. Člani društva so:

- a) pokrovitelji;
- b) pravi;
- c) podporni;
- d) častni.

§ 5. Pokrovitelj more postati vsakdo kakršnegakoli stanu, vsako učiteljsko društvo, vsaka občina in vsak denarni zavod ako plača društvu 200 kron enkratavselej ali pa po obrokih.

a drhal, žejna ljudske krvi, je drvela po daljah v nočno globino.

Na obrežju krvavega potoka pa je pral svoj plašč tiran, ki ga je ravnokar oškropila kri nedolžnih, padlih v boju pod krvnikovim mečem. Čimbolj je pral svoj plašč, tembolj je bil krvav, saj ga je pral v mlakuži še tople krvi. Kraj mlakuže je stal napis:

„Boj vseh proti vsem!“

Izgubil se je prizor, in nastala so nova dejanja. Nad razrušenimi razvalinami, ki jih je časovni zob razdejal, so sprhutali netopirji in začuvikale nočne ptice.

Iz vlažne kleti se je pritihtapil skopuh. Iskaje po vseh kotih svoj zemeljski zaklad, ki mu ga je odnesel neznanec, je plašil soprebi-valce.

Krčevito stiska svoje prste, na trpeči in v sto brazd razorani obraz pa mu teče znoj skopušta, a temna senca oderušta mu zakriva vpogled v njegova brezsrčna dela.

Izza voglov pa so se vlačili v človeški obliki pisani močeradi, prožeti z meseno strastjo. Po nizkih, temnih zakotjih so jim polagale hčere mesenega uživanja svoje nagoto na žrtvenik sramote. Brez uthe se jim je zajedala strast v telo kakor črv v gnilo meso. Iz dežele obupa pa so odmevali in se razlegali po teh beznicah proseči klici samomorilcev. Iz teme so prežali kakor črne oči črnih leopardov krvoželjni raz-bojniški pogledi v bliskavo viharo noč...

Izpreletela me je ledena zona ob teh pogledih, in zaprosil sem Amanata: „Učenik, dovolj je teh prizorov, ne vzdržim njih vtiskov več. Bojim se, da ne omagam. Prosim Te, povedi me nznaj v deželo večne pomladi.“ V onem trenutku sva se znašla zopet pod gigant-sko palmo.

Ko sem se nekoliko oddahnil, sem vprašal Amanata: „Amanat, povej mi, sem li zrl v zemeljskih sferah, kakor imenuješ deželo pokore, resnici v obraz ali so bile to le sanje?“ — Amanat odgovori: „To niso bile sanje, ampak resnica. Kar si videl, je bilo življenje, ki se je doigralo na zemeljski površini in kar je uveko-večeno v knjigi prirode. Listaj po tej knjigi in uravnaj svoje žitje, da poleti Tvoj duh še dalje v dalje večne ljubavi. Vedi, da se človek prebudi v tostranem svetu tak, kakršnega se je ustvaril s svojim delom in s svojimi dejanji, ali v popolnost ali v propalost. — Kar si videl, je zapadlo zakonu večne Pravice. Kdor z nede-ljem onečasti sebe, postane nevreden sebe, zakaj postal je nestvor, ki tava po mlakužah zemelj-skih strasti in živalskih nagonov še nadalje to stran groba.“

Zamislil sem se v knjigo življenja in čutil sem, kako je vstajalo v meni spoznanje večne Resnice. Po sinjih gorica so iz stolpov belih cerkvá zapeli zvonovi jutranji pozdrav: „Mir Vam bodil!“ To Ti želi tudi

Tvoj

Afron.

(Dalje.)

§ 6. Pravi član more postati vsak ljudski ali meščanski učitelj, vsaka učiteljica in učiteljska soproga.

§ 7. Podporni član more postati vsak prijatelj učiteljstva, ki društvo kakorkoli podpira.

§ 8. Častnim članom izvoli občni zbor take osebe, ki so si pridobile posebnih zaslug za društvo.

V. Dolžnosti pravih članov.

§ 9. Vsak pravi član plača pri vstopu v društvo 5 K vstopnine v rezervni zaklad, v podporni zaklad pa: do izpolnjenega 30. leta starosti 12 K, do 40. leta 15 K, do 50. leta 18 K in do 60. leta 20 K na leto. Poleg tega še meseca januarja vsakega leta 2 K v rezervni zaklad.

Letnina se sme plačevati tudi polletno, četrtletno ali mesečno in se plačuje naprej. Kdor izostane z letnino za tri mesece, se opominja, in če v enem mesecu ne poravnava zastankov, nima pravice do podpore.

§ 10. Vsak član plačuje tisto letnino do smrti, ki jo je začel plačevati pri vstopu v društvo.

VI. Pravice pravih članov.

§ 11. Vsak pravi član ima poleg aktivne in pasivne volilne pravice v odbor tudi pravico ob dokazani bolezni do bolniške podpore, ki se izplačuje iz podpornega zaklada, če je bil vsaj eno leto član.

Bolniška podpora znaša praviloma 2 K na dan, ki se pa sme — upoštevaje društveno gnotno stanje — v izrednih slučajih povišati na 3 K in največ na 4 K na dan.

Izredni slučajji so pogosti smrtni slučajji v družini ali če zbolí v kratkem času več družinskih udov.

§ 12. Bolniško podporo v polnem obsegu prejema pravi član najdlje šest mesecev, nadaljnjih šest mesecev pa le polovično podporo. Po preteku tega časa preneha redna bolniška podpora.

§ 13. Če zbolí član v teku osmih tednov iznova, je smatrati to bolezen nadaljevanje prejšnje bolezni.

§ 14. Člani, ki so prejeli bolniško podporo eno leto, imajo pravico do nove podpore šele po preteku enega leta od dne zadnje izplačane podpore.

§ 15. Podpora prejema le tisti član, ki traja njega bolezen najmanj en teden in če se izkaže z zdravniškim izpričevalom.

Če se dokaže zloraba bolniške podpore, jo sme odbor takoj ustaviti, dotičnika pa izključiti iz društva.

Od učiteljskih sprog sme odbor zahtevati poleg zdravniškega izpričevala tudi potrdilo od društvenega zaupnika dotičnega okraja.

§ 16. V dokazanih slučajih sme izplačati odbor bolniško podporo tudi brez zdravniškega izpričevala in le na potrdilo okrajnega zaupnika.

§ 17. Učiteljske soproge in učiteljice, ki so na porodu, imajo pravico do 14 dnevne podpore, če so pri društvu vsaj že eno leto.

Za bolezni, ki nastanejo zaradi poroda, se plačuje enaka podpora kakor za druge bolezni.

§ 18. Bolniška podpora se izplačuje vsak teden naknadno proti bolniškemu izkazu (potrdilu).

§ 19. Če zmanjka v podporni zalogi denarja, se smejo uporabiti obresti, oziroma tudi dvestretjini glavnice rezervnega zaklada. Ta del uporabljene glavnice rezervnega zaklada se mora pa v enem ali več letih pokriti s povišano letnino.

VII. Društveno vodstvo.

§ 20. Društveno vodstvo oskrbuje:

- odbor, ki ga izvoli občni zbor;
- odborovi zaupniki. Odborove zaupnike imenuje odbor.

§ 21. Odbor obstoji iz predsednika, njegovega namestnika, tajnika, blagajnika, enega odbornika in dveh namestnikov.

Zaupniki dajo odboru potrebna pojasnila glede prsilcev za bolniško podporo.

§ 22. Občni zbor voli predsednika, štiri odbornike in dva namestnika za dobo treh let z nadpolovično večino glasov.

§ 23. Odbor izvoli iz svoje srede podpredsednika, tajnika in blagajnika.

§ 24. Občni zbor voli tudi tri pregledovalce računov, ki imajo nalog, pregledovati

društvene račune in knjige pred občnim zborom ali kadar se jim zdi potrebno ter morajo o tem poročati občenemu zboru.

§ 25. Društveni predsednik, oziroma podpredsednik zastopa društvo nazunaj, nakazuje vsa plačila, vodi vsa zbiranja ter podpisuje s tajnikom in, če se tiče denarja, z blagajnikom vse društvene spise, upnice in naznanila.

§ 22. Tajnik opravlja vsa pisemska opravila ter podpisuje s predsednikom društvene spise.

§ 23. Blagajnik prejema vsa vplačevanja, izplačuje od predsednika nakazana plačila in hrani blagajniške knjige.

§ 24. Odborovi sklepi so veljavni, če sta poleg načelnika prisotna vsaj še dva člana odbora.

§ 25. Odbor sprejema člane. Če kdo ni bil sprejet v društvo, odboru ni treba navajati razlogov, pač pa sme dotičnik zahtevati, da se njegova prošnja predloži občenemu zboru.

VIII. Občni zbor.

§ 26. 1. Občni zbor je vsako 3. leto takrat in tamkaj, kjer se vrši glavna skupščina „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Zborovati sme na Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in na Koroškem. Odbor skliče občni zbor in sestavi dnevni red. Sklepi, če je zastopana ena tretjina društvenikov osebno ali pa po pooblastilih. Vsak navzoči društvenik sme imeti tri pooblastila. Ako ni sklepčen občni zbor, se skliče čez pol ura drugi, ki je sklepčen pri vsakem številu navzočih in po pooblastilih zastopanih društvenikov. Občni zbor sklepa z relativno večino glasov; kadar je enoliko glasov, odloči predsednik. Predsednik se voli z listki, način volitve drugih odbornikov odločuje občni zbor od slučaja do slučaja. Ako se pri dveh volitvah ne dožene nadpolovične večine, pride do ožje volitve; kadar je enoliko glasov, odloči žreb.

2. Izredni občni zbori se sklicujejo:

- Kolikorkrat se zdi potrebno odboru ali pa pregledovalcem računov;
- ako ena tretjina društvenikov to zahteva in naznani odboru predmet, ki se naj o njem razpravlja v izrednem občnem zboru.
- Redni predmeti, ki jih more imeti vsak občni zbor, so:

 - poročila;
 - sklepanje o onih društvenih zadevah, ki so na dnevnem redu;
 - sklepanje o pritožbah izključenih društvenikov ali onih učiteljev in njihovih žen in učiteljic, ki se jim je odrekel pristop;
 - volitev odbora in pregledovalcev računov;
 - predelanje pravil in razpust društva.

IX. Društveni prepiri.

§ 27. Prepiri o društvenih zadevah med društveniki razsodijo sodniki. Vsaka stranka voli dva zastopnika izmed društvenikov in ti volijo petega načelnikom.

X. Razdruženje.

§ 28. 1. Ako se dozna, da društvo ne more dalje obstati, se skliče le v ta namen izredni občni zbor, ki mora biti na njem navzoča vsaj polovica društvenikov; od teh morata glasovati dve tretjini za razpust društva.

2. Ako se po dvakratnem sklicanju ne udeleži izrednega občnega zbora polovica društvenikov, se sklepa pri vsakem številu navzočih društvenikov z dvestretjinsko večino.

§ 29. Ako preneha društvo prostovoljno ali če ga razpusti pristojna oblast, dobi društveno imetje „Jubilejska samopomoč“.

§ 30. Društveni jezik je slovenski in na pečatu je naslov: Učiteljska bolniška blagajna v Ljubljani.

XI. Prehodne določbe.

§ 31. Društvo začne poslovati, kadar se zglašijo najmanj deset članov, ki jih sprejme osnovalni odbor.

* * *

Z Učiteljsko bolniško blagajno stopa naša stanovska gospodarska organizacija zopet za korak naprej. Žalostne razmere, ki živimo o njih, nas silijo, da se oklenemo samopomoči in vzajemne podpore. Okrajna učiteljska društva prosimo, da se na svojih zbiranjih ali pa v odborovih

sejah posvetujejo o načrtu pravih Učiteljske bolniške blagajne. Eventualne izpremembe, oziroma nasveti naj se pošljejo najkasneje do 15. maja tovarišu Jakobu Dimniku v Ljubljano. Ker več glav več ve in več oči več vidi, bodo tudi nasveti posameznikov dobro došli.

Osovalni odbor:

Jakob Dimnik, Anton Gnus, Ignacij Križman.

Spoznavaj se sam!

V 11. številu svojega lista smo omenili, da je izšla knjižica z naslovom „Slovenskemu narodu! — Spoznavaj se sam! — V knjižici so objavljeni članki iz „Nove Dobe“, ki so bili že l. 1905. objavljeni v „Domovini“.

Rekli smo, da se na knjižico še povrnemo, ker se nam zdi nje vsebina tako važna in aktualna, da je ne moremo molče prezreti. Ta knjižica nam kaže vso našo mizerijo na šolskem polju, kaže pred vsem, da so v tem oziru tudi na Kranjskem — tudi kar se tiče ljudskega šolstva — naravnost škandalozne razmere.

Toda pogledjmo, kaj piše avtor o našem

srednjem šolstvu:

Srednje šole, t. j. gimnazije in realke nimamo slovenske nobene; edini narod na Avstrijskem smo, ki preseza število eden in pol milijona, a nima niti ene srednje šole v svojem jeziku. Da se krivičnost tega našega položaja še bolj razvidi, naj navedem nekaj števil:

Po zadnjem ljudskem štetju l. 1900. so našli na Avstrijskem 9.168.000 Nemcev, 5.960.000 Čehov, 1.193.000 Slovencev, 727.000 Lahov, 711.000 Hrvatov in Srbov. Srednjih šol pa je bilo na Avstrijskem in sicer leto poprej, to je l. 1899, 298, in sicer: 201 gimnazij in realnih gimnazij ter 97 realk; od teh je bilo 108 gimnazij in 61 realk nemških, 47 gimnazij in 26 realk čeških, 4 gimnazije in 3 realke laške, 4 gimnazije in 1 realka hrvatska, toda slovenske niti ene, ne gimnazije ne realke.

Da slovensko ljudstvo razvidi, kako med Nemci, Čehi, Italijani in Hrvati raste potreba po višji naobrazbi, in kako se vzporedno s tem množe srednje šole, naj navedem najnovjše statistično poročilo iz leta 1906/7. Po tem poročilu obstaja 244 gimnazij in realnih gimnazij, realk 131, in sicer 121 gimn. in 43 realk nemških, 52 gimn. in 41 realk čeških, italijanske so 4 realke in 6 gimn. in hrvaških je 5 gimn. in 1 realka. To je velikanski napredek v 7 letih! Slovenci pa kakor da bi bili prikovani na eno torišče! Naše šolstvo se ne gane za korak naprej, marveč postaja kakor slovensko šolstvo še skoro slabše.

Učiteljska.

Učiteljska se nahajajo v Mariboru in Celovcu z nemškim učnim jezikom, v Ljubljani, v Kopru in v Gorici z nemško-slovenskim učnim jezikom; a tudi na teh je, kolikor so meni znane razmere, uredba takšna, da se tudi ta tri učiteljska smejo imenovati nemška, zakaj slovenščini je prostor odkazan takorekoč za vrati. In resnica ostane, da se učitelji, ki imajo vzgojevati slovensko dečo, po vsem Slovenskem vzgajajo nemški! — In mnogo predmetov, ki jih morajo potem po ljudskih šolah učiti slovenski, se sami slovenski nikdar niti učili niso! — Ali si je možno izmisliti še bolj neumno uredbo učiteljske? — Kakšne pa morajo biti posledice temu?

O tem sedaj ne bomo razpravljali. — Le-to rečemo: žalostno je za Slovence, da je tako, a še žalostnejše in nevarnejše za naš narodni obstanek je to, da slovensko razumništvo vseh stanov do zadnjega časa ni še napravilo niti enega resnega poizkusa, te razmere popraviti, za kar ima zakonito vso pravico, naravno pa kot slovensko razumništvo najsvečejšo dolžnost.

Ali mar ono teh naših razmer ne pozna? Sicer bi bilo to neopravičljivo, a pri večini ni mogoče. Zaraditga jih popisujete, slovenski listi! — Spoznavajmo se sami, in ako je še v nas kaj zdravega jedra, napredek potem ne izostane.

Višja deklška šola.

Za učiteljski naj koj uvrstim kot vzgojevališče „Mestno višjo deklško šolo v Ljub-

ljani“, na kateri je učni jezik za večino predmetov slovenski, le za nemščino in zgodovino je nemški. — Torej tudi ta šola je v jezikovnem oziru lisasta. Tudi tukaj se naši „radikalni“ krogi boje dejanskega izvrševanja načela: vsi predmeti se morajo učiti v materinščini, sicer pa se tujih jezikov, v prvi vrsti nemščine, naj uče, kolikor le mogoče! — Za Slovence v drugih pokrajinah ni več nobenega višjega učnega zavoda za dekleta; a za Nemke, oziroma Italijanke obstoje povsod.

Strokovne šole.

Nič na boljem nismo Slovenci glede strokovnih šol. Kočvarji imajo pač svojo samo-nemško „C. kr. strokovno šolo za obdelovanje lesa“, a v Ljubljani je c. kr. umetno strokovna šola dvojezična, pa tako urejena, da se slovenščini tudi na tej šoli godi kakor pastorki.

Pisatelj prihaja do zaključka, da nimamo skoro nič, če pregledamo vse obrtno-strokovno šolstvo na Slovenskem. In na vprašanje:

Posledice temu?

odgovarja: Prvič se Slovenci strokovno sploh ne izšolajo ali pa se izšolajo v tujščini ter se na ta način svojemu narodu odtujujejo — [da, premnogokrat postajajo celo najhujši sovražniki svojega naroda ali vsaj brezbržni mlačeži,

Drugič: vsa boljša mesta po različnih tvornicah po slovenskem dobivajo Neslovenci; domačini — Slovenci — kakor manj izobraženi pa se morajo zadovoljevati z najnižjim zaslužkom ter ostanejo s svojo popačeno in s tujščino pomešano slovenščino nekako inferiorni, prezirani, zaničevani.

Tretjič: slovenščina gineva vedno bolj — bolj kakor strokovno občevelni jezik naših obrtnikov ter ubožava zaradi izmiranja strokovno-obrtnih izrazov.

Da te nedostatke, škodljivosti in napake odpravimo: Vzdamo se, Slovenci, in ustanovljamo obrtne šole! Industrija se povzdiguje na slovenski zemlji, a tozadevno neobhodno potrebnega šolstva ni; zato naravnost ubijamo svojo narodnost, ako zanemarjamo obrtno šolstvo.

Slovenske trgovske šole

nimamo niti ene. Kmetijski šoli imamo samo dve. V Gorici in na Grmu. Na Štajerskem in Koroškem nobene! Deželna sadjarska in vinarska šola v Mariboru — torej na Slovenskem — je nemška. Gozdarske šole nimamo niti ene!

Pisatelj prihaja do zaključka:

Torej tudi na polju poljedelstva v najširšem pomenu besede nam slovenščino vedno bolj izpodrivajo, njeno ozemlje vedno bolj utesnjujejo!

To je vendar ona stroka, s katero se slovenski narod v prvi vrsti bavi, in še na tem polju slovenski jezik ne prihaja do prave veljave!

Kako tudi? Saj se mu že v ljudski šoli vedno bolj izpodmikajo tla, kar dokazuje naslednji pregled.

Ljudsko šolstvo.

O tem predmetu piše pisatelj:

Meščanske šole Slovenci nimajo niti ene, dasi jih je bilo na Avstrijskem že leta 1899. vseh 776! Predvsem se sklicujem na državni temeljni zakon, čl. 19., ki med drugim določa:

„V deželah, kjer je več narodov, naj se državne šole tako uravnajo, da dobi vsak narod potrebne pripomočke, da se izomika v svojem jeziku, ne da bi se sililo, učiti se drugega deželnega jezika.“

(Opomba uredništva: Sedaj imamo pač eno slovensko meščansko šolo, in sicer v Postojni. Toda v primeri z našimi splošnimi kulturnimi potrebami je to kakor kaplja v morje.)

Pisatelj navaja potem učne načrte za Primorsko, Kranjsko, Štajersko in Koroško. Za materinščino je še najbolj preskrbljeno v učnem načrtu za Primorsko. Za Kranjsko je učni načrt prirejen tako, da se v njem zahteva več znanja nemščine nego slovenščine. Še slabše je seveda na Štajerskem. Na Koroškem pa učni načrt za ljudske šole slovenščine sploh ne pozna.

Kako temu odpomoči?

Pisatelj potem pozivlja na delo, in sicer na trezno, vztrajno, mirno, toda odločno delo vse one, ki še čutijo v sebi slovensko zavest, ter navaja v to razna sredstva in pota.